

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ОСВІТИ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор
Інституту цифровізації освіти
НАПН України

 Валерій БИКОВ

«ПОГОДЖЕНО»

Заступник директора
з наукової роботи
Інституту цифровізації освіти
НАПН України

 Світлана ЛИТВИНОВА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Методологія освітніх досліджень»

Для здобувачів вищої освіти

Ступінь «Доктор філософії»

Спеціальність «011 Освітні, педагогічні науки»

Спеціалізація «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті»

Київ

Структура програми типова. Години відповідають робочому навчальному плану.

В.о. завідувача аспірантури та докторантури
_____ А. В. Бруйка

Робоча програма навчальної дисципліни «Методологія освітніх досліджень» для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», спеціальності «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті», 2022. – 13 с.

Укладач:

Спірін Олег Михайлович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, головний науковий співробітник відділу відкритих освітньо-наукових систем Інституту цифровізації освіти НАПН України, проректор з наукової роботи та цифровізації ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Рецензент:

Олійник Віктор Васильович, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, радник ректора ДЗВО «Університет менеджменту освіти»

Робоча програма затверджена на засіданні вченої ради Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України
Протокол № 8 від «30» серпня 2021 року.

Робоча програма затверджена у новій редакції на засіданні вченої ради Інституту цифровізації освіти НАПН України
Протокол № 13 від «30» серпня 2022 року.

Гарант освітньо-наукової програми
_____ М. П. Шишкіна
«30» серпня 2022 року

© ЩО НАПН України, 2022 рік
© Спірін О. М., 2022 рік

МЕТОДОЛОГІЯ ОСВІТНІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка	Основна дисципліна циклу загальної підготовки	
	Спеціальність: 011 Освітні, педагогічні науки Спеціалізація: Інформаційно-комунікаційні технології в освіті		
Змістових модулів – 2	Рівень вищої освіти: <i>Третій (освітньо-науковий), PhD</i>	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 60 год		1-й	1-й
		Семестр	
Кількість годин для денної/заочної форми навчання: аудиторні – 6 год самостійна робота – 52 год залік – 2 год		1-й	1-й
		Лекції	
		4 год	4 год
		Практичні/семінарські	
		2 год	2 год
		Самостійна робота	
		52 год	52 год
	Вид контролю:		
Залік (2 год)			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Методологія освітніх досліджень» полягає у розвитку в аспірантів (PhD-рівень) методологічної культури, цілісної системи наукових знань щодо організації і проведення досліджень в галузі освіти, зокрема з теорії і методики професійної освіти.

Завдання навчальної дисципліни:

- оволодіння методологічною компетентністю (розуміння сучасної методології освіти; здатність до застосування методів наукового пізнання; проведення науково-дослідної діяльності; розробка та впровадження дослідницьких проєктів; проведення досліджень в галузі освіти);
- опанування дослідницькою компетентністю (готовність до наукового пошуку; здатність володіти методологією і методами педагогічного експерименту; визначення мети, завдань, стратегії науково-дослідної діяльності; впровадження нових освітніх технологій у власну дослідницьку діяльність);
- оволодіння інформаційною компетентністю (здатність аналізувати інформацію з різних джерел; професійно володіти основними методами, способами і засобами набуття, зберігання, опрацювання інформації; ефективно використовувати цифрові технології для виконання науково-дослідницьких завдань).

Для виконання завдань дисципліни важливо зосередити увагу на засвоєнні аспірантами таких **знань**: поняття методології; класифікація наукових досліджень в галузі освіти; методологія проєктування наукового дослідження; добір методів дослідження; кількісні та якісні методи дослідження в освіті; вимоги до результатів дослідження в галузі освіти.

Зміст завдань спрямовано на розвиток в аспірантів таких **компетентностей**:

- науково-педагогічної (оволодіння здатністю оперувати науковою термінологією в галузі освіти; розуміти системність, взаємозв'язок та цілісність різних педагогічних явищ і процесів; орієнтуватися у сучасній нормативно-правовій базі розвитку освіти, тенденціях освітньої політики в Україні; застосовувати компаративний аналіз у дослідженні; узагальнювати інноваційний педагогічний досвід);
- науково-методичної (здатність планувати та організовувати наукову діяльність в галузі освіти; адекватно застосовувати наукові методи у дослідженні; впроваджувати інформаційно-комунікаційні технології для реалізації наукового задуму дослідження);
- діагностичної (здатність проводити моніторинг наукових результатів; оцінювати результати експериментальної роботи; оцінювати наукову та

- практичну цінність дослідження);
- особистісно-перетворювальної (здатність до вивчення та модернізації існуючих вихованих систем та технологій, розуміння процесів становлення особистості у процесі виховання і самовиховання; до аналізу соціокультурного середовища, проблем виховання особистості на різних вікових етапах; здійснювати ціннісно-смысловий підхід до виховання дітей і молоді).

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Організація наукового дослідження.

Тема 1. Методологія проектування наукового дослідження.

Основні методологічні характеристики дослідження в галузі освіти (методи, принципи, підходи, концепції, парадигми, технології, науковий апарат). Проблема класифікації методів наукового дослідження в галузі освіти: теоретичні, емпіричні, соціологічні методи та методи математичної статистики. Кількісні, якісні та змішані методи

Етапи проектування наукового дослідження. Проблема дослідження. Тема дослідження. Актуальність дослідження. Об'єкт і предмет дослідження. Мета і завдання дослідження. Гіпотеза дослідження. Методологічні і теоретичні засади дослідження в галузі освіти. Наукова новизна і теоретичне значення результатів дослідження. Практичне значення результатів дослідження. Достовірність (вірогідність результатів дослідження). Апробація та впровадження результатів дослідження.

Обґрунтування та міжгалузеве координування теми наукового дослідження.

Тема 2. Структура наукового дослідження.

Вимоги до структури наукового дослідження в галузі освіти. Вимоги до змісту, вступу, основної частини, висновків, додатків, списку використаних джерел. Основні етапи проведення дослідження та структура дисертаційної роботи з інформаційно-комунікаційних технологій в освіті.

Інформаційно-аналітична підтримка педагогічних досліджень на основі електронних систем відкритого доступу: поняття, модель, приклади застосування

Змістовий модуль 2. Результати педагогічного дослідження.

Тема 3. Аналіз результатів дослідження.

Вимірювання в галузі освіти. Вимірювальні шкали, їх види. Групування дослідницьких даних. Варіювання. Нормальний розподіл. Варіаційний ряд. Крива розподілу.

Основні поняття математичної статистики. Репрезентативність вибірки. Стандартна (середня квадратична) помилка. Критерій Стьюдента. Критерій Фішера. Критерій Пірсона. Міра зв'язку між змінними. Кореляція. Критерій рангів. Статистична перевірка наукової гіпотези. Визначення вірогідності одержуваних результатів.

Багатомірні методи аналізу. Факторний аналіз. Дисперсійний аналіз. Регресійний аналіз. Статистична обробка даних наукового дослідження. Графічне представлення результатів дослідження. Полігон. Гістограма..

Тема 4. Упровадження результатів дослідження.

Основні етапи впровадження результатів дослідження: оприлюднення, розповсюдження, використання.

Наукова публікація: поняття, функції, основні види. Наукова монографія, наукова стаття, тези. Методика підготовки та оформлення публікацій

Місце і роль електронних відкритих науково-освітніх систем, реферативних та наукометричних баз даних для ефективного впровадження результатів освітніх досліджень. Індивідуальні та колективні ідентифікаційні, наукометричні профілі дослідників.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		лекції	практичні	самостійна робота
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Організація наукового дослідження				
Тема 1. Методологія проектування наукового дослідження.	14	1	-	13
Тема 2. Структура наукового дослідження.	14	1	-	13
Змістовий модуль 2. Результати педагогічного дослідження.				
Тема 3. Аналіз результатів дослідження.	13	-	-	13
Тема 4. Упровадження результатів дослідження.	17	2	2	13
Залік	2			
Всього годин	60	4	2	52

5. Навчально-методична карта дисципліни «Методологія освітніх досліджень»

Разом: 60 год, лекції – 4 год, практичні заняття – 2 год, самостійна робота – 52 год, залік – 2 год

Модулі	Змістовий модуль 1		
Назва модуля	Організація наукового дослідження		
Заняття	1	2	3
Теми лекцій	Тема 1. Методологія проектування наукового дослідження. Тема 2. Структура наукового дослідження.	-	-
Бали	2	-	-
Самостійна робота (ІНДЗ)	20 б.		
Всього за модуль	22 б.		
Модулі	Змістовий модуль 2		
Назва модуля	Результати педагогічного дослідження		
Заняття	1	2	3
Теми лекцій	-	Тема 4. Упровадження результатів дослідження.	-
Теми практичних занять	-	-	Обґрунтування теми та подання результатів дослідження
Бали	-	2	50
Самостійна робота (ІНДЗ)	20 б.		
Всього за модуль	72 б.		
Залік	6 б.		
Всього	100 б.		

6. Практичні заняття

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Обґрунтування теми та подання результатів дослідження. <i>Практичні завдання (на платформі Google Classroom):</i> <i>1. Власний профіль в Google Академія</i>	2

	2. Власний профіль на платформі "Бібліометрика української науки" 3. Власний ORCID-профіль 4. Власна публікація в Електронному інституційному репозитарію 5. Приклади списків публікацій за різними стилями	
	Разом	2

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин/бали
1	Методологія проектування наукового дослідження	13/10
2	Структура наукового дослідження.	13/10
3	Аналіз результатів дослідження	13/10
4	Упровадження результатів дослідження	13/10
	Разом	52/40

8. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- Словесні: лекція (традиційна, проблемна) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (Power Point – Презентація), практичні роботи, пояснення, розповідь, бесіда.
- Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- Практичні: вправи та завдання.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; виконання практичних завдань.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

9. Методи контролю

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.

Методи письмового контролю: тестування, перевірка виконання

практичних завдань.

Методи комп'ютерного контролю: тестування у Google Forms.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

10. Розподіл балів за видами роботи, яку виконують аспіранти

Вид роботи	Максимальна кількість балів за вид роботи
Змістовий модуль 1	
Лекційне заняття № 1. Методологія проектування наукового дослідження. Структура наукового дослідження <i>Присутність та робота на лекції (участь в дискусії, відповіді на питання лектора, обговорення, пропозиції)</i>	2 бали
Самостійна робота <i>Завдання для аспірантів: Підготувати обґрунтування (план-проспект) власного дослідження на здобуття ступеня PhD. Зазначити та описати кожний з 1 по 9 з основних структурних елементів вступу дисертаційної роботи, наведених на відповідному слайді лекційної презентації. Розробити структуру змісту рукопису дисертації, вказавши назви її розділів та підрозділів.</i>	20 балів
Всього за модуль	22 бали
Змістовий модуль 2	
Лекційне заняття № 2. Упровадження результатів дослідження. <i>Присутність та робота на лекції (участь в дискусії, відповіді на питання лектора, обговорення, пропозиції)</i>	2 бали
Практичне заняття № 1. Обґрунтування теми та подання результатів дослідження. <i>Завдання для аспірантів (на платформі Google Classroom):</i> 1. <i>Власний профіль в Google Академія.</i> 2. <i>Власний профіль на платформі «Бібліометрика української науки».</i> 3. <i>Власний ORCID-профіль.</i> 4. <i>Власна публікація в Електронному інституційному репозитарію.</i> 5. <i>Приклади списків публікацій за різними стилями.</i>	50 балів у т.ч.: 10 балів 5 балів 5 балів 15 балів 15 балів
Самостійна робота <i>Завдання для аспірантів: Дати відповіді на питання самостійної роботи та записати</i>	20 балів

<i>їх у файл формату Word. Для фрагментів тексту, скопійованих з Інтернет та з праць інших авторів обов'язково зазначити посилання на джерело (за наявності - гіперпосилання). Список джерел оформити відповідно до вимог спеціалізованої ради, де планується захист.</i>	
Всього за модуль	72 бали
Залік	6 балів
Всього	100 балів

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Рейтингова оцінка за шкалою ЄКТС	Кількість балів	Оцінка за національною шкалою та значення оцінки	
		Екзамен	Залік
A	90-100	Відмінно - відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками	Зараховано
B	82-89	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок	
C	75-81	Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок	
D	69-74	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності	
E	60-68	Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)	
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання - незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання	Незараховано
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу - досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни	

11. Методичне забезпечення

- навчальні посібники;
- робоча навчальна програма;
- електронні інформаційно-дидактичні та методичні матеріали на платформі Google Classroom
<https://classroom.google.com/c/NTI1MDM2ODIxNDk1?cjc=6rhbplb>:
матеріали до лекції (презентація, список використаних джерел, питання для самоперевірки тощо), завдання з методичними вказівками до виконання практичних занять, тестові завдання Google Forms;
- засоби підсумкового контролю (тест на платформі Google Classroom з використанням Google Forms).

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Гончаренко С. У. Педагогічні дослідження. Методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
2. Гончаренко С. У. Про критерії оцінювання педагогічних досліджень. *Шлях освіти*. 2004. № 1. С. 2-6.
3. Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України: 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
4. Кыверялг А. А. Методы исследования в профессиональной педагогике. Таллин : Валгус, 1980. 334 с.
5. Ковальчук В. В., Моїсєєв Л. М. Основи наукових досліджень. Київ : В.Д. «Професіонал», 2004. 113 с.
6. Кремень В. Г., Ільїн В. В. Синергетика в освіті: контекст людиноцентризму : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2012. 368 с.
7. Логіка і методика педагогічних досліджень. Педагогіка : Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ : Академвидав, 2003. С. 28-43.
8. Максименко С. Д. Теорія і практика психолого-педагогічного дослідження. Київ : Вища школа, 1990. 239 с.
9. Методологія досліджень в галузі освіти. Програма навчальної дисципліни / Укл. Сисоєва С. О. Київ : Київський університет імені Бориса Грінченка, 2016. 17 с. URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/17208/1/S_Sysoieva_program_PhD.pdf
10. Сисоєва С. О., Кристопчук Т. Є. Методологія науково-педагогічних досліджень : підруч. для магістрів спец. «Педагогіка вищої школи. Рівне : Волинські обереги, 2013. 359 с.
11. Спірін О. М. Основні напрями і тематика дисертаційних досліджень з інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2011. Вип. 1. С. 15-18.
12. Спірін О. М., Носенко Ю. Г., Яцишин А. В. Підготовка наукових кадрів вищої кваліфікації з інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наук. праць*. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2017. Вип. 9 (16). С. 25-34.
13. Спірін О. М., Носенко Ю. Г., Яцишин А. В. Сучасні вимоги і зміст підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації з інформаційно-комунікаційних технологій в освіті. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. № 6 (56). С. 219-239. URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1526/1112>
14. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності. Підручник. Київ : Знання-прес, 2002. 295 с.

Додаткова

15. Биков В. Ю., Спірін О. М., Пінчук О. П. Сучасні завдання цифрової трансформації освіти Вісник Кафедри ЮНЕСКО "Неперервна професійна освіта ХХІ століття". 2020. № 1 (1). С. 27-36. URL : [https://doi.org/10.35387/ucj.1\(1\).2020.27-36](https://doi.org/10.35387/ucj.1(1).2020.27-36)
16. Використання електронних відкритих систем для інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень: короткий термінологічний словник / Упоряд. : Спірін О. М., Іванова С. М., Яцишин А. В., Кільченко А. В. та ін. Київ : ІТЗН НАПН України, 2017. 67 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/707056>
17. Мокін Б. І., Мокін О. Б. Методологія та організація наукових досліджень. Навч. посіб. Вінниця : ВНТУ, 2014. 180 с.

18. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні : монографія / Нац. акад. пед. наук України; за заг. ред. В.Г. Кременя. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. URL: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
19. Спірін О. М. Інформаційно-комунікаційні технології моніторингу впровадження результатів науково-дослідних робіт. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2013. № 4 (36). С. 132-152. URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/890/655>
20. Спірін О. М., Одуд О. А. Модель формування інформаційно-комунікаційної компетентності доктора філософії на основі використання хмарних сервісів Google Scholar. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2016. № 6 (56). С. 204-218. URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/1374/1058>
21. Спірін О. М., Яцишин А. В. Досвід підготовки наукових кадрів з інформаційно-комунікаційних технологій в освіті (до 15-річчя Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України). *Комп'ютер у школі та сім'ї*. 2014. № 2 (114). С. 3-8.
22. Спірін О. М., Яцишин А. В. Особливості підготовки кадрів вищої кваліфікації зі спеціальності «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті». *Інформаційні технології в освіті*. 2013. № 14. С. 22-33.
23. Теоретико-методологічні засади інформатизації освіти та практична реалізація інформаційно-комунікаційних технологій в освітній сфері України : монографія / В. Ю. Биков, О. Ю. Буров, А. М. Гуржій, М. І. Жалдак, М. П. Лещенко, С. Г. Литвинова, В. І. Луговий, В. В. Олійник, О. М. Спірін, М. П. Шишкіна. Київ: Компрінт, 2019. 214 с.
24. Творчість і технології в наукових дослідженнях неперервної професійної освіти : наук. вид. / авт. колектив: С. П. Балашова, Н. П. Баловська, С. О. Сисоєва та ін. ; за заг. ред. С. О. Сисоєвої ; АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. Київ : КІМ, 2008. 423 с.
25. Spirin O., Oleksiuk V., Oleksiuk O., Sydorenko S. The Group Methodology of Using Cloud Technologies in the Training of Future Computer Science Teachers [On-line]. *CEUR Workshop Proceedings*. 2018. № 2104. p. 294-304. URL: http://ceur-ws.org/Vol-2104/paper_154.pdf
26. Spirin O., Burov O. Models and Applied Tools for Prediction of Student Ability to Effective Learning [On-line]. *CEUR Workshop Proceedings*. 2018. № 2104. p. 404-411. URL: http://ceur-ws.org/Vol-2104/paper_222.pdf

Інформаційні ресурси

1. <https://lib.iitta.gov.ua>
2. <https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt>
3. <https://classroom.google.com/c/NTI1MDM2ODIxNDk1?cjc=6rhhbplb>

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ викладання навчальної дисципліни забезпечується сучасними технічними засобами навчання, які побудовані на інформаційно-комунікаційних технологіях (комп'ютер, мультимедійний проектор, інтерактивна дошка SMART Board, авторський цифровий освітній ресурс в LMS Google Classroom <https://classroom.google.com/c/NTI1MDM2ODIxNDk1?cjc=6rhhbplb>, он-лайн лекції на Google Meet <https://meet.google.com/gqe-pvyp-qbi>).

На заняттях і на самостійній роботі використовуються посібники, методичні рекомендації з використання відкритих освітньо-наукових систем.

Інформаційними ресурсами при вивченні дисципліни є електронна бібліотека НАПН України, джерела Інтернет, інформаційно-методичні матеріали відділу відкритих освітньо-наукових систем.

Робоча програма навчальної дисципліни

«Методологія освітніх досліджень»

Укладач:

Спирін Олег Михайлович, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, головний науковий співробітник відділу відкритих освітньо-наукових систем Інституту цифровізації освіти НАПН України

Робоча програма навчальної дисципліни «Методологія освітніх досліджень» для здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії спеціальності 011 «Освітні, педагогічні науки», спеціалізації «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті» / Укладач О. М. Спирін : 3-тє вид., допов. та перероб. Київ : Інститут цифровізації освіти НАПН України, 2022. 13 с.